

POSTANOWIENIE

Dnia 7 kwietnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Józef Iwulski (przewodniczący)

SSN Dawid Miąsik (sprawozdawca)

SSN Zbigniew Myszka

w sprawie z wniosku J. R. K. M., R. J. I. i P. J. W.

z udziałem K. [...], R. O., D. K. i W. L.

o wpisanie do ewidencji partii politycznych partii K.: K. [...],

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 7 kwietnia 2016 r.,

zażalenia uczestników na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 22 października 2015 r., sygn. akt I ACa [...],

**uchyla zaskarżone postanowienie w części dotyczącej K. [...]
a w pozostałym zakresie zażalenie oddala.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 22 października 2015 r., I ACa [...] Sąd Apelacyjny w [...] odrzucił apelację wniesioną przez K. [...], R. O., D. K. i W. L. od postanowienia Sądu Okręgowego w W. z 23 czerwca 2015 r., VII NsRej [...] o wpisie do ewidencji partii politycznych partii K.: K. [...].

W uzasadnieniu postanowienia Sąd Apelacyjny wyjaśnił, że partia polityczna przed uzyskaniem osobowości prawnej posiada zdolność sądową jedynie w postępowaniu sądowym dotyczącym jej wpisu do ewidencji. Nie może zatem skutecznie wstępować do innych postępowań w charakterze uczestnika, ani też

podejmować czynności procesowych w tych innych postępowaniach, w tym skarżyć orzeczeń w przedmiocie wpisu do ewidencji innej partii politycznej.

Sąd drugiej instancji uznał także za niedopuszczalną apelację osób fizycznych dopuszczonych do udziału w sprawie w charakterze uczestników, gdyż nie mają one interesu prawnego w zaskarżeniu orzeczenia o wpisie partii K.: K. [...]. Uczestnicy postępowania nie dochodzą w niniejszym postępowaniu ochrony swoich praw, lecz praw niezarejestrowanej partii. Nie można zatem uznać, by zaskarżone orzeczenie wpływało na sferę ich uprawnień albo obowiązków. Oznacza to, że skarżące osoby fizyczne nie zostały pokrzywdzone zaskarżonym postanowieniem.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego zostało zaskarżone zażaleniem przez K. [...] oraz przez R. O., D. K. i W. L..

W uzasadnieniu zażalenia pełnomocnik skarżących uznał za nietrafne stanowisko Sądu Apelacyjnego, jakoby osoby fizyczne dopuszczone do postępowania w charakterze uczestników nie miały interesu prawnego we wniesieniu apelacji z uwagi na brak ich pokrzywdzenia skarżonym postanowieniem. Zaskarżone postanowienie spowodowało, że osoby te nie będą mogły zarejestrować partii K. [...], którą współtworzyły, a która została zarejestrowana przez inne podmioty. Zostały przez to pozbawione możliwości objęcia stanowisk członków zarządu wspomnianej partii oraz przejęcia kontroli nad strukturami partii, budowanymi przez nie przez kilkanaście miesięcy. Stanowi to istotne naruszenie interesów uczestników postępowania, ponieważ tworzenie tak specyficznej organizacji, jaką jest partia polityczna wymaga długotrwałego budowania relacji interpersonalnych oraz poświęcenia ze strony działaczy, którzy w niniejszej sprawie zostali wyłączeni od możliwości kierowania partią, którą tworzyli przez nielojalne zachowanie J. K. R., którego późniejszy wniosek o zarejestrowanie partii pod nazwą K.: K. [...] został uwzględniony.

W zażaleniu podniesiono ponadto, że w przedmiotowej sprawie odrzucenie przez Sąd Apelacyjny apelacji wniesionej przez skarżącą partię, jako nieposiadającą zdolności procesowej było bezzasadne, ponieważ przedmiotowa sprawa jest sprawą dotyczącą tej partii bezpośrednio, gdyż skrót nazwy z jej wniosku o rejestrację użyto do rejestracji innej partii, co uniemożliwiło jej własną

rejestrację. Odrzucenie apelacji spowoduje więc pozbawienie skarżącej partii możliwości ochrony jej interesu prawnego.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Zażalenie uczestników postępowania D. K. , W. L. i R. O. (skarżący) należało uznać za bezzasadne, natomiast zasadne jest zażalenie partii politycznej K. [...].

Zgodnie z art. 22 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (tj.: Dz.U. z 2011 r., Nr 155, poz. 924, dalej jako ustawa o partiach politycznych) w sprawach o wpis partii politycznej do ewidencji stosuje się przepisy k.p.c. o postępowaniu nieprocesowym, z uwzględnieniem przepisów ustawy o partiach politycznych (postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 2 października 2006 r., I ACa 565/06, OSA z 2008 r., nr 9, poz. 30). Postępowanie nieprocesowe toczy się z udziałem zainteresowanych. Zainteresowanym w rozumieniu art. 510 § 1 k.p.c. jest każdy, kogo praw dotyczy wynik postępowania. Status zainteresowanego przysługuje jedynie osobie mającej interes prawny w wyniku postępowania nieprocesowego. Dla uzyskania tego statusu nieistotny jest interes emocjonalny, gospodarczy, faktyczny, itp. Interes prawny wynika z pewnych zdarzeń prawnych, które wywołują konieczność uregulowania wiążących się z nimi stosunków prawnych i rodzą obiektywną potrzebę wszczęcia postępowania lub wzięcia w nich udziału (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 1981 r., III CZP 2/81, OSNCP 1981 nr 8, poz. 144). Interes prawny ma zatem tylko taka osoba, której sfery prawnej (choćby pośrednio) dotyczy wynik postępowania nieprocesowego.

Zdarzeniem prawnym, które jest źródłem nabycia bądź utraty przez określoną osobę uprawnień do reprezentowania partii politycznej (w sferze zewnętrznej) oraz kierowania partią polityczną (w sferze wewnętrznej) jest uchwała właściwego organu partii politycznej. Wpis do ewidencji partii politycznych innej partii politycznej nie jest zdarzeniem prawnym, które wpływa na prawa i obowiązki osoby reprezentującej inną partię polityczną na zewnątrz. Nawet gdyby przyjąć, w ślad za argumentacją skarżących, że w wyniku wpisania do ewidencji innej partii o

podobnej nazwie, tracą oni możliwość działania w partii politycznej o określonej nazwie, to Konstytucja RP gwarantując prawo do zrzeszania się i prowadzenia działalności partyjnej, nie przyznaje osobom fizycznym prawa podmiotowego do prowadzenia działalności politycznej w partii politycznej o określonej, wybranej przez nich nazwie. Powołane w uzasadnieniu zażalenia „interesy” żalących się osób fizycznych nie wchodzą w skład pojęcia interesu prawnego, lecz co najwyżej interesu faktycznego, bądź interesu emocjonalnego osób zaangażowanych w działalność partii politycznej ubiegającej się o wpis do ewidencji. Wobec powyższego D. K., W. L. i R. O. nie są w niniejszej sprawie osobami zainteresowanymi w rozumieniu art. 510 § 1 zdanie pierwsze k.p.c. Wynik postępowania o wpis do ewidencji partii politycznych nie będzie dotyczył ich praw lub obowiązków, które zostały już wcześniej ukształtowane uchwałą właściwego organu partii politycznej, bądź które zostaną ukształtowane późniejszą uchwałą tego organu o zmianie nazwy partii politycznej, gdyby nazwa ta kolidowała z nazwą partii korzystającą z ochrony na podstawie art. 17 ustawy o partiach politycznych.

Za zasadne Sąd Najwyższy w obecnym składzie uznał zażalenie zgłoszonej, lecz nie wpisanej do ewidencji partii politycznej K. [...]. Partia polityczna, która nie posiada jeszcze osobowości prawnej, ale która została zgłoszona do ewidencji w sposób przewidziany w art. 11 ustawy o partiach politycznych, ma interes prawny w postępowaniu w sprawie wpisu do ewidencji innej partii politycznej, jeżeli wpisanie tej innej partii może naruszać jej prawo do nazwy, skrótu nazwy lub symbolu graficznego ze względu na kolizję z oznaczeniami wyróżniającymi tej innej partii politycznej.

Skoro wolność tworzenia i działania partii politycznych jest wolnością konstytucyjną i może podlegać tylko takim ograniczeniom, jakie przewiduje Konstytucja RP, to zgłoszenie partii do ewidencji nie jest warunkiem koniecznym działalności takiej partii. W konsekwencji mogą działać partie polityczne niewpisane do ewidencji, choć nie korzystają z takich samych uprawnień jak partie do ewidencji wpisane (M. Zubik, *Glosa do postanowienia Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 2 czerwca 1999 r.*, Przegląd Sejmowy z 2000 r., nr 4, s. 105-107). Do momentu wpisu do ewidencji, partia polityczna może być traktowana co najwyżej jako jednostka organizacyjna, której ustawa w ograniczonym zakresie przyznaje

zdolność prawną. Zakres zdolności prawnej jednostek organizacyjnych, których dotyczy art. 33¹ § 1 k.c. może być bowiem limitowany przez przepisy wyznaczające ich zadania i rodzaje stosunków społecznych, w których mogą podejmować aktywność (wyrok Sądu Najwyższego z 29 sierpnia 2013 r., I CSK 705/12, LEX nr 1375304; z 2 kwietnia 2015r., I CSK 354/14, niepubl.). Podmioty, którym przysługują pewne prawa muszą mieć możliwość obrony swych praw i realizacji obowiązków, a korzystając z drogi sądowej, muszą być wyposażone w zdolność sądową. Między zdolnością sądową a zdolnością prawną zachodzi więc ścisły związek, gdyż każdy podmiot, który ma zdolność prawną ma również zdolność sądową (postanowienie Sądu Najwyższego z 26 września 2012, II CSK 722/11, OSNC 2013 nr 5, poz. 63). Ustawa może także nie przyznawać jednostce organizacyjnej zdolności prawnej, lecz wyposażać ją w zdolność sądową. Przykładowo, ustawa nie przyznaje spółdzielni w organizacji zdolności prawnej, natomiast przyznaje jej zdolność sądową w zakresie ograniczonym do możliwości wystąpienia do sądu z powództwem o wydanie orzeczenia zastępującego uchwałę walnego zgromadzenia spółdzielni o jej podziale (postanowienie Sądu Najwyższego z 27 kwietnia 2006 r., I CZ 17/06, LEX nr 1511007).

Zdaniem Sądu Najwyższego, przepis art. 17 ustawy o partiach politycznych należy uznać za przepis szczególny, który przyznaje partii politycznej, zgłoszonej do ewidencji, samodzielną pozycję w postępowaniu sądowym dotyczącym ochrony jej prawa do nazwy, skrótu nazwy lub symbolu graficznego. Przepis ten przewiduje objęcie ochroną na zasadach przewidzianych dla dóbr osobistych nazwy, skrótu nazwy i symbolu graficznego partii zgłoszonej do ewidencji. Ustawa o partiach politycznych rozróżnia wyraźnie między zgłoszeniem do ewidencji (art. 17, art. 11) a wpisem do ewidencji (art. 16, art. 12), na co wskazuje także doktryna (M. Zubik, *Glosa...*, s. 107). Zdaniem Sądu Najwyższego ustawa o partiach politycznych dodatkowo wyróżnia kategorię partii politycznych istniejących (art. 11 ust. 5), niezależnie od tego, czy zostały one wpisane lub zgłoszone do ewidencji. Jak już bowiem wspomniano, partie polityczne mogą działać bez wpisu do ewidencji. Z przywołanego powyżej rozróżnienia między zgłoszeniem do ewidencji a wpisem do ewidencji wynika dla Sądu Najwyższego, że partia polityczna zgłoszona do ewidencji partii politycznych ma zdolność sądową oraz zdolność procesową w

sprawie dotyczącej wpisu do ewidencji innej partii politycznej w zakresie przewidzianym przez art. 17 ustawy o partiach politycznych. Niewpisana do ewidencji partia polityczna, włączając się do postępowania o wpis do ewidencji innej partii politycznej ze względu na kolizję oznaczeń wyróżniających partie polityczne, realizuje przy tym własne prawa, a nie prawa swoich członków.

Z art. 17 ustawy o partiach politycznych wynika, że ochronie podlega nazwa, skrót nazwy, symbol graficzny „partii zgłoszonej do ewidencji”. Oznacza to, że jeszcze przed wpisem do ewidencji, zgłoszona do niej partia polityczna może dochodzić ochrony dóbr osobistych w zakresie wynikającym z art. 17 ustawy o partiach politycznych. W szczególności, może dochodzić ochrony praw do tych oznaczeń wyróżniających w postępowaniu o wpis do ewidencji innej partii politycznej. Zgodnie z art. 11 ust. 5 ustawy o partiach politycznych „nazwa, skrót nazwy i symbol graficzny partii politycznej powinny odróżniać się wyraźnie od nazw, skrótów nazw i symboli graficznych partii już istniejących”. Naruszenie tego wymogu może stanowić zagrożenie sfery prawnej partii już istniejącej, co czyni ją zainteresowaną wynikiem postępowania o wpis do ewidencji nowej partii politycznej (postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 2 października 2006 r., I ACa 565/06, OSA 2008 nr 9, poz. 30). Oczywistym jest, że przedmiotem postępowania ewidencyjnego nie może być spór między partiami o ochronę dóbr osobistych, lecz jedynie ocena, czy wpis partii nie został dokonany z naruszeniem art. 11 ust. 5 ustawy o partiach politycznych, ponieważ zgłoszoną nazwą, skrótem nazwy lub symbolem graficznym posługiwała się już wcześniej inna „istniejąca” partia polityczna.

Ustawa o partiach politycznych nie wprowadza zasady pierwszeństwa zgłoszenia do ewidencji partii politycznych, jako reguły kolizyjnej służącej rozstrzygnięciu sporów w postępowaniu o wpis do ewidencji. Zgłoszenie do ewidencji przyznaje partii politycznej, która nie uzyskała jeszcze osobowości prawnej, jedynie ograniczoną zdolność sądową. Przepis art. 11 ust. 5 ustawy o partiach politycznych stanowi zaś o „partiach istniejących”, a nie o partiach wpisanych do ewidencji. W tym rozwiązaniu normatywnym przejawia się dalekowzroczność ustawodawcy, który zamierzał zapobiegać przypadkom nieuczciwego zgłaszania do ewidencji partii politycznych inicjatyw politycznych powołanych do życia później, celem

zablokowania możliwości uzyskania wpisu do ewidencji wcześniej utworzonej (lecz nie zgłoszonej dostatecznie szybko) partii politycznej. Powołanie do życia partii, a następnie jej zgłoszenie do ewidencji wymaga podjęcia pewnych czynności organizacyjnych. Ich skuteczność uzależniona jest od dotarcia z informacją o rodzącej się inicjatywie politycznej do pierwotnych adresatów konstytucyjnej wolności tworzenia i działania partii politycznych. Działaniom tym towarzyszy z reguły ujawnienie nazwy lub skrótu nowej inicjatywy politycznej, co ma zapewnić jej rozpoznawalność wśród aktywistów, potencjalnych członków i zwolenników. Podjęcie przez przeciwników takiej inicjatywy działań mających na celu zablokowanie wpisu nowej partii do ewidencji poprzez zawłaszczenie - w wyniku szybkiego zgłoszenia - nazwy, skrótu lub symbolu graficznego łączonego już w obrocie politycznym i w świadomości wyborców z inną partią polityczną, która nie została jeszcze wpisana do ewidencji, jest zachowaniem nieuczciwym i nie zasługującym na ochronę prawną. Dlatego Sąd Najwyższy nie podziela poglądu, zgodnie z którym art. 11 ust. 5 ustawy o partiach politycznych odnosi się tylko do nazwy, skrótu lub godła wyłącznie partii już wpisanych do ewidencji (choć status zainteresowanego w sprawie o wpis do ewidencji innej partii politycznej będzie przysługiwał jedynie partii zgłoszonej do ewidencji).

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji postanowienia.